

1966 KISMI SENATO SEÇİMLERİ TAHLİLİ

Türkiye'deki seçimlerin tam bir bilimsel tahlilinin mümkün olamayacağı hakkındaki görüş, Cumhuriyet Senatosunun üçte bir üyeliği için yapılmış olan 5 Haziran 1966 seçimleri için, bilhassa akla gelecektir. Çünkü, bir seçim tahlilinin yapılabilmesi için, seçimi etkileyen «kanun içi» faktörlerin ele alınıp incelenmesi, ölçülmesi, değerlendirilmesi gerekir. Bunun için de, seçmeni, kişi - aile - gurup - bölge olarak çeviren ve onu, belli davranışlara doğru iten rasyonel ve irrasyonel etkenler araştırılıp etüt edilmelidir. Ayrıca, sınıf ilişkilerinin hangi rasyonel ve irrasyonel etkenlerle hangi yöne doğru seçmeni ittiği araştırılmalıdır. Bu iş, bu hususları bilen, yetişkin araştırma guruplarının, bol maddî imkânlar ve araçlarla çalışmasını gerektirir. Türkiye'de ise, henüz böyle bir teşkilatlanma yoktur. Binaen'aleyh, onların yapacağı araştırmalardan çıkacak done'ler mevcut değildir.

Fakat, 1965 Milletvekili 1966 Cumhuriyet Senatosu seçimlerinin tahlilini asıl zorlaştıran bir başka husus vardır. Bu iki seçim, «kanun içi» olan ve binaen'aleyh araştırıp tesbit edilmesi mümkün olan faktörlerin yanında, «kanun dışı» bir bölge teşkil eden ilişkiler içinde, kanun dışı olan ve binaen'aleyh, hiç bir araştırmacı gurubun tesbit edemeyeceği faktörlerin de etkisinde kalmıştır. Bu suretle seçmen; cinsiyetinin, eğitim düzeyinin, oturma bölgesinin, iş ilişkilerinin, sınıfî ilişkilerinin ötesinde, din para - siyasal zihniyet istismarlarından gelen etkenlerin baskısı altında kalmıştır. Bir kelime ile, bilhassa bu 1966 Cumhuriyet Senatosu seçimleri, araştırmacıların kolaylıkla tesbit edebileceği ve elektronik araçların da tasnif edebileceği «bilinen unsurlar»ın ötesinde, «tesbit edilemeyecek» faktörlerle kurulmuş bir «kanun dışı ilişkiler» olanında oluşmuştur. Bu yüzden, bu seçimi tahlile kalkan her teşebbüs, kanun olanının aydınlığı dışındaki bu bölgenin gölgeleri ile gölgeli kalacaktır ve bir genel açıklama ötesine gidemeyecektir.

Türkiye, kapalı hücrede gizli oy, seçmenler ve parti temsilcileri önünde açık tasnif, bağımsız yargıç yönetimi içinde hesaplama ve ilan etme usullerini pek güzel benimsemiştir. Özerk bir radyo

yönetiminin sağladığı eşitlik prensibi içinde bir kampanya usulünü de kavramıştır. İşletilmesi henüz pek kötü olmakla beraber seçim masraflarını hazineye yükleme bilinci içine de girmiştir. Bütün bunlar, Türkiye'ye, demokrasi seçiminin biçimsel açısını gerçekleştirme olanağını vermektedir.

Fakat, öte yandan, siyasal açıdan bir uyanmamışlık, bir aydınlanmamışlık içinde, feodalite ve ilkel tarımsal hayat ilişkileri de sürmektedir. Bu ilişkiler içinde türk seçmeni, oy'unu, iktisadî ve moral açılardan kendisine son derece bağlı kalmakta devam ettiği sosyal, ekonomik, dinsel merkezlerin emrine, telkinine göre doğrultulamaktadır. Bu merkezlerin, bu sosyal, ekonomik, dinsel etkileri ise, biçimsel demokrasinin biçimsel seçim kurallarınca yasaklanmıştır. Onun için, kanun dışında, daha doğrusu kanunsal ilişkiler olanı dışında kalan bu etkileri resmen ölçmek olanağı yoktur. Binaen'aleyh, bir seçim tahlilinin bir önemli yüzü kararlıkta kalmaktadır.

Aydınlıktaki faktörlerine göre, 1966 Cumhuriyet Senatosu seçimleri üzerindeki düşüncemiz ise şundan ibarettir :

I — Katılma düşüklüğü :

Bu seçimler üzerindeki ilk teşhis, seçimenlerin bu seçime katılma oranının düşük olduğunu tesbit eden teşhistir.

Gerçekten, bundan önceki seçimde seçmen toplamının % 71, 26 sı seçime muteber oy vererek katılmış bulunuyordu. Bu oran beşte bir kadar bir noksan kaydederek % 56, 20 ye düşmüştür.

Bu oran oldukça yüksektir. Şöyle bir karşılaştırma, bu durumu bilhassa belirtici niteliktedir : Bu seçimde en yüksek oy olan parti, ancak 1.688,316 oy olabilmıştır. Oysa ki, bu seçimde sandık başına gitmiyenlerin toplamı 2,393,895 dir.

Seçime katılma oranının bu düşüklüğünün türlü yorumları mümkündür. En doğru olması muhtemel görüş, şu iki noktada toplanır :

a — Bu seçim, iktidar olayının asıl merkezleştiği parlamento dalına (Millet Meclisine) ait değildir. Varılan sonuç ne olursa olsun, bu seçim sonunda bir iktidar değişmesi söz konusu değildir. Seçmen ise, ya bir menfaat gurubu mensubu sıfatı ile, ya da, duygusal etkenlerle hareket eden bir kişi sıfatı ile, «iktidar değişmeleri» olayı ile ilgilenir, bu sonucu vermiyecek seçimlere karşı da, de-

rin bir ilgi göstermez. 5 Haziran 1966 Senato seçimlerine de, seçmen, bu yüzden fazla iltifat etmemiştir. Bu da, oldukça doğal karşılanması gereken bir sonuçtur.

b — Seçime katılma oranının düşmesinin, bu kadar doğal karşılanamayacak bir başka nedeni vardır : Seçimde hasıl olan siyasal kötümserlik... Bunu, biraz gerilere giderek açıklamak gerekir :

Türk seçmeni, 1876 Birinci Meşrutiyetinden beri seçim olayından haberdirdir ve onunla ilgilidir. Fakat, ne de olsa, bu, kısmî bir ilgiden öteye geçememiştir. 1876 Anayasası, devlet yapısında ve iktidar telakkisinde büyük bir yenilik getirmiştir. Önce, iktidarı, tanrısal bir kavram olmaktan çıkarmıştır. Onu, seçmenin ilgilendiği bir yer yüzü olayı durumuna getirmiştir. Bunun deyimi olmak üzere de, iktidarı, Halife - Sultan ile Parlamento arasında ortaklaştırmıştır. Seçmenler, o zamana kadar bir «türk - islâm» devletinde düşünülmesi gereksiz olan bir yeni organlaşma örneği karşısında ve içinde kalmışlardır. O zamana kadar, devletin, tanrısal bir güç ile tek sahibi ve deyimcisi olan Halife - Sultanın yanından devlete sahip ve devleti deyimliyen bir başka organ görmüşlerdir. Bu Parlamentodur.

Bu parlamentonun hiç olmazsa bir bölümü de (Mebuslar Meclisi), halk seçimi ile meydana gelecektir. Fakat bu seçim devlet ve siyasî iktidar hayatında yep-yeni ve pek önemli bir olay olsa da, - iktidar olayını temelinde ve bizatihî cevherinde değiştirmemektedir : Halife - Sultan, gene de iktidar olayının değişmez, sabit unsuru ve merkezi kalmaktadır. Parlamentonun seçim dışı var olan -yani Padişah tarafından seçilen- ve padişahın hâlâ mukaddes sayılan hükümdarlık hakkını bekçisi olan Âyan Meclisi ile Padişahın kişiliğinde, iktidara halk ortaklığını adeta anlamsızlaştıran sultanî iktidar kavramı ve uygulama biçimi devam etmektedir. Biraz edebi bir mübalaga ile söylemek mümkün ise diyebiliriz ki : devlet yapısı bir mutlakiyet stüktüründen tamamile çıktığı, az - çok bir parlamenter yapıya kavuşturulduğu halde, Âyan Meclisi ve Halife-Sultan biçimsel ikiliği altında, iktidar tekliği ve buna da, mukaddes bir hükümlanlık hakkı halinde Padişahın sahipliği, sürmektedir. Binaen'aleyh, seçim, bir demokrasinin, iktidar olayını kuran, etkiliyen faktörü olmaktan çok uzaktır. Bu yüzden de, seçmen, ona, ancak kısmî bir ilgi göstermiştir.

1908 Meşrutiyeti, iktidarı halkın iktidarı olmaya doğru geniş ölçüde itmiştir. Bunun aracı olmak üzere de Siyasal Partileri imal etmiştir. Bunun fiili sonucu olmak üzere de, seçimler, yaygın bir halk olayı olmağa doğru yönelmiştir.

Fakat, bu sefer de, halk seçimi, halk seçimi kavramını pek bilmiyen bir sosyal ortamda, bu partizan döğüşü anlamayan seçmeni, 1908 Meşritiyetinin genel seçimlerine uzak bir mesafeden bakmaya sevk etmiştir.

Mustafa Kemal demokrasisi, halk temelinde bir iktidar olayını getirmiştir. Fakat, sosyal ortamı, bu demokrasinin gereklerine uygun reformasyonlarla islah etme teşebbüsleri, fiilî yönetimi, devrimci bir önder kadronun vesayeti rejimi olmaya doğru itmiştir. Bu yüzden de, parti hayatı ve seçim, gelişmiş bir demokrasinin tam niteliklerine kavuşamamıştır. Tek parti ve iki dereceli seçimden öteye gidilememiştir. Bu sosyo - politik ortam içinde de, seçmenin seçim ilgisi kısmî kalmıştır.

Nihayet, İkinci Dünya Savaşı sonunda, türk seçmeni, kendisinin, siyasal hayatın mutlak sahibi olduğunu kavramıştır, öğrenmiştir. Bu yüzden, seçimlerle son derece ilgilenmeye başlamıştır. Siyasal hayatın merkez olmuştur. Bütün seçimleri, büyük bir tansiyon içinde yürütmüştür.

Fakat, 1960 İhtilalinden, gene çok partili siyasal hayata geçildikten sonraki genel durum, seçmende oldukça büyük bir kötümserlik yaratmıştır. Bu kötümserliğin tahlili ayrı bir konudur. Bu tahlile girmeden de söylenebilecek bir gerçek şudur : seçime dayalı çok partili bir siyasal mekanizma, Türkiye'yi az gelişmişlik niteliğinden dışarı çıkarmada, kendisine beslenen ümitlere tam cevap verememiştir. Seçime dayalı bir mekanizma, feodalite kalıntısı sosyal - ekonomik kurumların ve ilişkilerin var olduğu ve bunların yarattığı etik değerlerin her şeye hakim olduğu bir ortam içinde, «iş»e konsantre bir hükümet hayatı bir iktidar hayatı mümkün olamamıştır.

İşte, seçmen kamu oyunda böyle bir görüş belirmiştir. Doğruluğu ve eğriliği derecesi üzerinde fikirler değişse de, böyle bir görüşün mevcudiyetini kabul etmek zorundayız. Böyle bir görüşün bulunduğu bir yerde de, seçime katılma oranının düşük olacağı açıktır. Seçmen, seçime dayalı mekanizma konusunda, eskisi kadar iyimser değildir artık. 5 Haziran seçimleri kampanyasında bütün partilerin izlediği suçlama edebiyatı da, var olan kötümserliği, bir bunalım haline getirmiştir. Öyle ki, Antakya, Maraş ve Adana'da bazı köyler, kendilerini kötümserliğe ve bunalıma iten siyasal kadroların iktidar kombivezonlarına alet almamak için, seçimi boykot bile etmişlerdir. Köycek seçime katılmama kararı almışlardır.

Bir kelime ile özetlemek gerekirse denebilir ki; seçmende, sa-

ğı ile, ortası ile, solu ile mevcut olan bu siyasal kadrolara bir güvensizlik doğmuştur. İtham - karşı itham, suçlama - karşı suçlama yarışı içinde başlayıp süren seçim kampanyası, seçimde, bir gönül bulantısı yaratmıştır. Seçime katılma oranını % 20 dolayında düşürmüştür.

Bununla birlikte, partilerin, seçim kampanyasına özel bir tansiyon getirdikleri yerlerde, bu oran yüksel kalmıştır. Hatta yükselmiştir. Eskişehir'de, seçime katılma oranı 1965 seçimlerine nazaran artmıştır.

II — Genel Yorum :

Bu seçim sonuçlarının incelenmesi, genel olarak şu üç gerçeği vermektedir : 1 — Sağ ve orta kesimde, yani, muhafazacı kesimde, toplam olarak hafif bir gerileme; sol kesimde, yani, Türkiye'ye yeni çözüm yollarını sola açılarak arama eğiliminde hafif bir ilerleme, 2 — Bununla beraber, muhafazacı kesimin A.P. de merkezleşmesinin kesinleşmesi ve bu yüzden, A.P. nin, öteki küçük sağlar ve orta aleyhine bir ilerleme göstermesi. 3 — Sol'un, bir ilerme istidadî içine girmesine rağmen, genel olarak güc şartları altında bulunduğu sabit olması... Şöyle ki :

1 — Sağ ve ortayı kapsayan muhafazacı kesimde gerileme, yeni çözüm yollarını sol açıda arayan kesimde ilerleme :

Her partinin seçmen tasavvurunda bir hayali vardır. Bu hayal, onun daktirin program ve planinin resmî ifadelerinden çok; doğumunun şartlarından, biçiminden, hayat içinde giriştiği işlemlerin üslûp ve mahiyetinden meydana gelir. Partiler, bazan, resmî ağız olarak söyledikleri ile, üslûp ve mahiyet olacak işlemlerinin verdiği bu hayalin birbirini tutmazlığını görerek, bu hayale itiraz ederler. Onun kendi hayalleri olmadığını ileri sürerler. Buna rağmen, partinin doğum şartlarından, tarihinin ve genel tarihin belli safhalarında takındığı tavırlardan, giriştiği işlemlerin mahiyet ve üslûp niteliğinden gelen bu hayal, seçmen idrahinde sürer ve hatta kuvvetlenir. Parti gerçeği, resmen deyimlenen daktirin, program ve plândan çok, bu unsurların verdiği hayalden ibaret kalır.

Türkiye'de de, partilerin seçmen idrahinde uyanmış böyle hayalleri vardır. Bunlar, onların gerçeğini verirler. Burada, türk partilerinin bu hayallerini çizecek değiliz. Yalnız, şu kadarını söylemek mümkündür ki :

i — T.İ.P. in dışında kalan partilerin tümü, genel olarak tutu-

cu kesimde parti hayalleri vermektedir. Bunlar, Türkiye'nin problemlerine yeni çözüm yolları getirmemektedir. Hele bu çözüm yollarının «sola açılan» bir espri ve düşünce içinde aramasına karşıdır. Vakiâ, M.P. de ve C.K.M.P. de, daha çok C.H.P. de, ve hatta A.P. de, bir «refah devleti» kurma amacına sahiplik iddiası vardır. C.H.P. içinde Atatürk devrimciliğini sürdürerek, çağdaş bilimin done'lerine göre reformasyonlar yapmak istiyen bir kanad da vardır. Sonra, A.P. den geri kalanlarda, somut program maddeleri halinde, bazı ileri tedbirler de ileri sürülmektedir.

Fakat bütün bunlar, sosyal tabiatı değiştirme temel düşüncesine dayanılmadan, «var olan»ın üzerinde bazı ameliyeler tasavvurlarından ibarettir. Oy kaynağı olan büyük kitleleri, çağdaş «insan-toplum» ilişkileri içinde uyarmaya kadar varamıyan, yüzeyde tedbirlerdir. Onun için, bütün bu partilerin verdikleri hayal, gene de «sağ» da, nihayet «orta» da kalmaktadır.

a — İşte, hayallerini sağ'da (A.P., C.K.M.P., M.P., Y.T.P.) nihayet orta'da (C.H.P.) teşkil ettiğimiz bu partilerde, 5 Haziran 1966 Senato seçimlerinde, hafif bir gerileme görülmüştür

Sağ kanadın toplam oy oranı 1965 de muteber oyların % 67,55 inde iken, 1966 da, bu oran % 67,48 e düşmüştür.

b — Ortanın toplam oy oranı da, % 30,39 dan, % 29,56 ya düşmüştür.

Bunun ise bir tek anlamı vardır : Siyasal güc, iktidar ve muhalefet olarak, hala, sağ ve ortanın elinde olmakla beraber, seçmen kitlesinde bu kesime toplam bir kuşku uyanmıştır.

ii — Buna karşılık T.İ.P., sol kesimde bir parti hayali vermektedir.

Bu sol'un yerini saptamak da, gereklidir. Kanunlarımız «Marxist-Léninist» bir sosyalizme imkân verir gözükmiyor. İhtilacı yolla iktidar savaşı yapmağa izin yok. Hatta, ihtilaci yolu aramıyan, proleter diktatoryası çizgisinde yumuşamalar gösteren ve hatta bunu terk eden, çok daha ilimli olan ve fakat mülkiyetin reddi, üretimi de tüm merkezi sevk ve idareye bağlama esaslarına dayalı kalmakta ısrar eden bir sosyalizm de Türkiye'de pek mümkün görünmüyor. Mümkün olan, yalnızca, mülkiyet -miras- özel teşebbüs kurumlarına «öz» lerinde sadık kalarak, üretimi esas itibarile toplumsal ihtiyaçlara göre bir merkezi sevk ve idareye dayatan ve bunun gerektirdiği radikalizmleri de, emeği ile hayatlarını sürdüren-

lerden demokratik yolla alınacak oy'lara dayanarak yapacak olan bir sosyalizmdir.

İşte, T.İ.P. de, ancak bu hayal de bir sosyalizm çizgisi vermektedir. Bu da, az bir değildir ve Türkiye'nin ,sola açılma» ihtiyaç ve iç güdüsünün ifadesidir. Son seçimlere bu açıdan bakıldığı zaman denebilir ki; 5 Haziran 1966 Senato seçimleri, Türkiye'nin sola açılmış tedbirlere duyulan ihtiyacı ifade eden akımlara bir avans verme safhasına girmiştir. Çünkü :

a — Sağ ve orta kesim, bu seçimde oy oranı kaybına uğrarken T.İ.P. hafif de olsa, oy oranını yükseltmiştir, % 3, 93 den % 4 e erişmiştir.

b — Ayrıca bir başka anlamlı nokta daha vardır : A.P. bile ancak 5 ilde, C.H.P. de 4 ilde 1965 seçimlerinden daha fazla kazanç sağlarken, T.İ.P., 7 ilde kazanç sağlamıştır.

Bu durumun da anlamı -tekrarlamak gerekirse- şudur : Siyasal güc, iktidar ve muhalefet olarak, halâ ve esas bakımdan sağın ve ortanın elinde olmakta devam etmekle beraber, seçmen kitesinde «sola açılı ve dayalı» çözüm yolları teklif edenlere yönelme akımı gelişme kaydetmeye başlamıştır.

2 — Anti - radikalizmin A.P. de merkezleşmesi, ve dolayısı ile, A.P. nin, ötekiler aleyhine ilerleme göstermesi : Programlarındaki bir sürü noktaya; genel olarak bir «refah devleti» amacına ulaşma vaidlerine rağmen; toplumsal yapıyı uygar halkçı ilkelere göre değiştirip geliştirmeye karşı olmaları, ya bir piyasa ekonomisinin toplumsal yapısında fevdalite artığı etik değerlerle yetinmeleri, ya da, toplum ilişkileri üzerinde; yukardan inme disiplin zinciri içinde operasyonlar ileri sürmeleri ile, -bilimsel halkçı refarmasyonlara karşı- anti radikal cepheyi tutmuş olan partilerimiz, genel olarak toplam halinde kayıba uğrama çizgisi içine girmişlerdi

Buna rağmen, bu genel kayıp içinde, daha doğrusu sağ'ın genel hayıp şeması içinde, sağ'ın lideri olan A.P. de bir ilerleme vardır. Herkesle birlikte, A.P. yöneticilerini de şaşırtan bu sonuç bir kesin olaydır : Çünkü, gerçekten A.P. bu seçimde oylarının oranını yükseltmiştir. % 54, 17 den, % 56, 69'a ulaşmıştır. Bu, anti - radikal cephenin, tüm olarak zayıflanmasına karşılık, mevcut kuvvetlerin A.P. de merkezleşmesini deyimler. Çünkü, yukarda da gösterildiği üzere, orta saydığımız C.H.P. % 30, 39 dan % 29, 56 ya düşerek zayıflarken, tüm sağ'da % 67, 55 den 67. 48'e düşmüş, yani, o da zayıflamıştır. A.P. nin, bu % 57, civarındaki artması nerden gel-

mektedir, Gayet tabiidir ki, zayıflayan cephelerden.. Ortada zayıflayan cephe de ancak C.H.P. ile, C.K.M.P., M.P., Y.T.P. dir. Gerçekten, C.K.M.P., % 2, 54 de % 2, 23'e; M.P, % 6. 79 dan % 5, 34 e; Y. T. P. ise % 4.05 den % 3.22 ye düşmüştür. Demek ki, A.P. kazancının bir kaynağını da, bizzat kendi kanadındaki küçük partilerden olmaktadır.

A.P. nin kaydettiği bu gelişmeyi, A.P. lehine bir tüm iyimser eda ile yorumlamada ihtiyatlı olmak gerekir.

Bir kere, A.P. nin kaydettiği bu gelişme, artık, Millî İrade'nin, A.P. mikrakından belirmeye yöneldiğini göstermez. Çünkü, bu seçimlere katılma oranı artan genel nüfusa rağmen % 20 düşüktür. Bu, şunu deyimler : A.P. yi adem-i tasvip diye ortada bir olay vardır. Bu, seçime katılanlar açısından bakılınca, % 43 dür. Fakat, bütün memlekete nazaran, bütün faal nüfusa nazaran, bütün oy hakkına sahip olanlar toplamına nazaran, daha fazla olmak lazımdır. Çünkü, A.P., elde ettiği % 57 tasvibi; bütün seçmenlerin, istisnasız katıldığı bir seçimde almamıştır; kendi taraftarlarının istisnasız katıldığı, ama, evelce karşı tarfta olup da şimdi, umutsuzluğa düşmüş olanların katılmadığı, hatta, evelce, kendi safında olup da, şimdi, gene hem kendisine, hem de başkalarına unutsuzluk duyuma yüzünde bir çok seçmenin katılmadığı bir bir seçimde kazanmıştır. Yani, bu % 57 ve % 43 hesaplarına, A.P. lehindeki bütün faktörler dahildir; fakat onun aleyhindeki faktörler dahil değildir. A.P. yi tasvip etmeyecek olan seçmenler, bir genel umutsuzluğa düşmeyip seçime katılsalardı, hesaba, onlar da gireceklerdi. Bu suretle, bu % 43, yükselecekti.

Sonra, A.P. ye % 57 tasvip getiren, ifade eden bu seçimi, gerçek çehresi ile yakalayabilsek, bu % 57 nin içinde, normal şartlara göre A.P. ye kaymaması pek muhtemel olan unsurların var olduğunu göreceğiz. Bir gerçek kuvvet ölçümünde, bu unsurları, bu % 57 den düşmek gerekecektir. Bir başka deyimle bu % 57 içinde, A.P. politikasını gerçekten tutanların yanında, din ve somut maddî imkânlar ile itma, edilmiş olanlar da vardır.

Son olarak şunu diyebiliriz : Uyanmamış bir ekonomik ve sosyal ortam içinde, sağ ve orta, Türkiye'nin organize siyasal kuvvetlerinin damgasını teşkil etmektedir. Sağ mensupları, bu ortam içinde kendi küçük organizasyonların etkisiz kaldığını görmüşlerdir. Bu sebeple, A.P. mihrakında merkezleşmeye meyil etmişlerdir. Bu suretle A.P. seçime katılanların % 57 sini kazanmıştır. Fakat bu oran, seçime katılmayan % 20 seçmen, seçmenlik görevini ye-

rine getirse idi, bu rakamı bulamazdı. Ayrıca, dinin ve yüksek seçim masraflarının bir çok seçmeni itma, edemiyeceği bir seçim ortamı mevcut olsa, bu rakam daha da düşerdi.

3 — «Sol»un güç şartlar altında oluşu :

Bu seçimlerin en anlamlı bir yönün de şu idi : Sağ % 67, 55 den % 67.48 e; orta % 30,39 dan % 29.56 ya düşerken ve hatta A.P., sağ oylarını kendide toplayıp, % 54, 17 den % 56, 69 a çıkmasına rağmen, ancak 5 ilde kazanç sağlayabilir iken, T.İ.P, % 3. 93 de % 4. 00 e çıkmış ve 7 ilde kazanç sağlamıştı.

Ama, bu durum şu soruyu da akla getiriyor : Halkın uyanmamışlığı pek koyu olarak devam ettiğine ve edecek gibi görüldüğüne göre; genel olarak, «sosyalizm» üzerinde gayet sıkı bir baskı devam ettiğine ve edecek gibi görüldüğüne göre, «Sol» un genel durumu neden ibarettir?

Buna, pek kolayca şu karşılığı vermek mümkündür : 1961 Anayasası ve bilhassa 27 Mayıs sosyo - politik realitesi, fikir sosyalizmini, artık, kesim olarak getirmiştir. Bunu, artık, kimse, kaldıramaz.

Fakat eylem olarak sosyalizmin gelişmesi, hala pek güç şartlar altındadır : Malî çevrelerden, dinci çevrelerden, bunları destekleyen yabancı çevrelerden, sosyalizm üzerine büyük tehditler yağdırılmaktadır. Halkın ve hatta ordunun gözlerinde «sol» korkunç levhalar halinde tasvir edilmektedir.

İşte, böyle bir ortam içinde, eylem olarak sosyalizmin mesafe alması, daha bir süre ağır olacağına benzemektedir.